

schetsen wat naar gereformeerde beginselen de aard en de taak der philologische wetenschap moet zijn.

Wat is Philologie? Nog altijd is het niet gemakkelijk deze vraag klaar en bondig te beantwoorden. Wat ik voor tien jaren van deze zelfde plaats over de beteekenis der philologie sprak 1), is in hoofdzaak ook nu nog mijne meening, maar vereischt in enkele punten nadere toelichting, uitbreiding of ook wijziging.

't Heeft wel is waar den schijn of het onderzoek naar den aard en het wezen der philologie voor de wetenschap zelf van geen nut is en uitloopt op een woordenspel, maar ook deze schijn bedriegt. Zoo goed als de theologie bijv. er slechts bij winnen kan, wanneer hare beoefenaars zich wel bewust zijn van den aard en het wezen van hunne wetenschap; zoo goed als het voor den jurist noodig is te weten wat de wetenschap van het recht is en wil, zoo goed is het ook noodig niet alleen praktisch philologische vraagstukken te behandelen, maar vooral ook zich rekenschap te geven, van wat de philologie als wetenschap is en wil. Uit haar doel moet zich hare methode ontwikkelen.

Helmholtz handelde in 1862 bij de aanvaarding van het prorectoraat aan de Universiteit te Heidelberg „Over de verhouding der natuurwetenschappen tot het geheel der wetenschappen”; een ander maal sprak hij: „Over het doel en de vorderingen der natuurwetenschap” en later: „Over den oorsprong en de beteekenis der geometrische axioma's” 2). Waarom ik daaraan herinner? Om door een enkel voorbeeld, met opzet ontleend aan de studie der natuurwetenschappen, die boven alle andere een empirisch karakter dragen, en aan een man als Helmholtz, wien door niemand het recht van meespreken kan worden betwist, te toonen hoe zelfs op dat gebied en in dezen tijd door eenen der eminentste mannen de bespreking van de beginselen en het systeem 3) zijner weten-

---

1) De summi philologi imagine, Groningae apud Wolters 1881.

2) Vorträge und Reden von Hermann von Helmholtz, 2 deelen. Braunschweig 1884.

3) Over het nut van systematiseering en de waarde en beteekenis van begrippen laat Helmholtz zich aldus uit: